

**64.
koncertní
sezona
2019
2020**

**Obrázky z výstavy
Filharmonie
v Janáčkově divadle
4. abonentní koncert
Janáčkovo divadlo
12 a 13|3|2020**

**Filharmonie
Brno Philharmonic**

Pořad koncertu

OBRÁZKY Z VÝSTAVY

PICTURES AT AN EXHIBITION

MODEST PETROVIČ MUSORGSKIJ

Obrázky z výstavy | 35'

orchestrace **Maurice Ravel**

Pictures at an Exhibition

orchestrated by **Maurice Ravel**

Promenáda / Promenade

1. Skřet / The Gnome
Promenáda / Promenade
2. Starý hrad / The Old Castle
Promenáda / Promenade
3. Park v Tuilerích / Tuileries
4. Bydlo (Žebříňák)
Promenáda / Promenade
5. Tanec kuřátek ve skořápkách /
The Ballet of the Unhatched Chicks
6. Dva židé: bohatý a chudý (Samuel Goldenberg a Šmujle) /
Samuel Goldenberg and Schmuyle
7. Trh v Limoges / The Market Place at Limoges
8. Katakomby (S mrtvými řečí mrtvých) /
Catacombae (Con mortuis in lingua mortua)
9. Chýše Baby Jagy /
The Hut on Fowl's Legs
10. Brána bohatýrů /
The Great Gate at Kiev

---

přestávka | 20'

BOHUSLAV MARTINŮ

Fresky Piera della Francesca | H 352 | 19'

pro velký orchestr

Frescoes of Piero della Francesca, H 352

for large orchestra

1. Andante poco moderato
2. Adagio
3. Poco allegro

PAUL HINDEMITH

Maliř Mathis, symfonie | 27'

Mathis der Maler Symphony

1. Engelkonzert (Ruhig bewegt) /
Andělský koncert (Klidným pohybem)
2. Grablegung (Sehr langsam) /
Ukládání do hrobu (Velmi pomalu)
3. Versuchung des heiligen Antonius (Sehr langsam,
frei im Zeitmass. Sehr lebhaft) /
Pokušení svatého Antonína (Velmi pomalu, uvolněně. Velmi živě)

Filharmonie Brno

dirigent / conductor **Dennis Russell Davies**

vizualizace **Cori O'Lan (Ars Electronica)**

**Koncert se koná za finanční podpory
Nadace Bohuslava Martinů**

O skladbách

Dojista nejznámější z četných skladeb, usilujících o adekvátní hudební přepis uměleckého účinku, jež ve vnímajícím zanechává výtvarné dílo, jsou

Obrázky z výstavy Modesta Petroviče Musorgského (1839–1881). Ten byl přiveden svým mentorem Stasovem, jinak kritikem a organizátorem petrohradského hudebního života, už sedmnáctiletý do skupiny skladatelů, která si říkala *Mocná hrstka* a usilovala vymanit rozvíjející se ruskou hudební kulturu z přílišné závislosti na vyspělých západních vzorech.

Když v roce 1874 náhle zemřel výtvarník Viktor Hartmann, který měl ke skupině velmi blízko, uspořádali mu posmrtnou prodejní výstavu jeho umělecké pozůstalosti: kreseb, akvarelů, architektonických a scénických návrhů a uměleckého designu užitkových předmětů. Výstava měla velký ohlas, artefakty byly rychle rozprodány a o mrtvém Hartmannovi se mluvilo mnohem víc než kdykoli za jeho života. Nejcennějším výsledkem se ovšem stal Musorgského klavírní cyklus, kombinující variační formu s rondovou: hlavní téma *Promenády* se po každé episodě rondově vrací variačně proměněno. Je hudební představou dvojice Stasov–Musorgskij přecházející od jednoho předmětu k druhému, pokaždé v jiném rozpoložení, ovlivněném naposledy shlédnutým obrázkem.

Těch je deset: louskáček na ořechy, vyvedený do podoby nevzhledného *Skřeta*, překvapí nečekaným výbuchem opravdové zloby, teskná serenáda u *Starého hradu* ztělesňuje představu poselství, jež nemůže proniknout jeho pevnostní zdí, *Park v Tuileriích* je pln dětí, dovádějících uprostřed velkoměsta, *Žebříňák* (v originále *Bydlo*), tažený párem volů, je obrazem nesmírně namáhavého a jen zvolna plynoucího života jeho vesnických uživatelů, *Tanec líhnoucích se kuřátek* se zbytky skořápek na zadečcích je kostýmním návrhem k dětskému baletu ve formě malého scherza. Dialog *Dvou židů* probíhá mezi autoritativním Samuelem Goldenbergem a kolem něho poskakujícím chudým židáčkem Šmujlem. Obraz *Trhu v Limoges* nabízí posluchači představu obvyklé lidské komunikace na živém tržišti – s hlasitými nabídkami zboží, jeho výběrem, smlouváním i občasným nedorozuměním.

V podzemí římských *Katakomb* se Hartmann namaloval sám, jak chodí s lucernou a pátrá po jménech dávno pohřbených; Musorgskij to pojal jako osobní setkání s mrtvým přítelem a připojil poslední *Promenádu* s latinským údajem *con mortuis in lingua mortua*, s *mrtvými mrtvým jazykem*. Jako Chaloupku na kuřích nožkách navrhl Hartmann poněkud bizarní stojací hodiny, Musorgskij v ní však viděl čarodějnickou *chyši Baby Jagy* a vytvořil démonické scherzo plné pokřivených harmonií. Monumentální *Brána bohatýrů* je pak závěrečnou variací *Proménád* a v největším stupňování zvuku i výrazu

připomíná tradiční pravoslavné melodie ze zvonohar ruských chrámů. Instrumentaci barvitěho klavírního cyklu provedlo hned několik skladatelů; prakticky jedinou úspěšnou se stala orchestrace **Maurice Ravela** (1875–1937), impresionistického mistra hudebního zvuku, z roku 1922.

V roce 1954 si **Bohuslav Martinů** (1890–1959), který v té době sídlil v Mont Boronu na středomořském pobřeží Francie, dopřál *poznávací výlet* do Itálie. Na něm jej mimořádně zaujaly osobnost a dílo renesančního malíře Piera della Francesca (1416–1492) – nejprve v obecním domě v Borgo San Sepolcro, pod jehož omltkou byla po staletí ukryta jedna z Pierových fresek, a hned nato v Arezzu, umělcově hlavním působišti, kde je uchováno Pierových slavných osm fresek podle *Legendy o Svatém Kříži*.

Prožitek z jejich poznání byl zřejmě tím hlavním, co si skladatel ze svého italského *výletu* odnášel a čím naplnil svou novou třídílnou symfonickou suitu: její první část se týká návštěvy královny ze Sáby u krále Šalomouna, druhá Konstantinova prorockého snu, třetí zachycuje celkový dojem z fresek.

Paul Hindemith (1895–1963), violový virtuos a hudební pedagog, se stal v letech před druhou světovou válkou nejvýznamnějším německým skladatelem, ale svou mezinárodně úspěšnou protiválečně zaměřenou tvůrčí i organizační činností zároveň trnem v oku nacistického režimu – Goebbels jej v jednom ze svých projevů nazval *atonálním rámsitelem*.

Roku 1921 založil Hindemith s tureckým houslistou Amarovo kvarteto a jal se s ním koncertovat po celé Evropě. V roce 1927 byl jmenován profesorem

na Berlínské vysoké škole hudební, kde působil do roku 1935, kdy jej Goebbels donutil toto místo *opustit na neurčitou dobu*. V roce 1938 emigroval s rodinou do Švýcar, protože jeho manželka nemohla doložit bezúhonný *árijský původ*, a o dvě léta později se usadil ve Spojených státech.

Mezi jeho čelná díla patří hudba týkající se osudu a tvorby malíře Matthiase Grünewalda (Mathise Neitharta), představitele doznívající pozdněgotické spirituality v rozvíjejícím se renesančním sluhu a v dnešním světě reprezentovaného především jeho deskovou oltářní trilogií z alsaského Isenheimu. Dramatické prvky Grünewaldova života (jako stoupenec Lutherovy reformace se musel vzdát vysoce čestné-

ho místa u dvora braniborského kurfiřta) účinně oživilo libreto a poté i hudbu opery *Mathis der Maler*; Hindemith ji dokončil v roce 1935 a proslulý Wilhelm Furtwängler, tehdy šéf Opery Unter den Linden, ji přijal k provedení, ale po Goebbelsově zákazu k němu nedošlo; ještě v březnu 1934 však stačil Furtwängler provést symfonii **Mathis der Maler**, vznikem těsně předcházející stejnojmenné opeře – nebo se s ní prolínající. Její první část *Andělský koncert* (v opeře tvoří předeheru k prvnímu obrazu) pracuje s luterským chorálem *Es sungen drei Engel* (Zpívali tři andělé), druhá část *Ukládání do hrobu* zní v opeře před scénou, v níž zestárlý malíř medituje nad svým triptychem, třetí věta *Pokušení svatého Antonína* je svrchovaně dramatickým obrazem vnitřního zápasu o mravní čistotu, vítězně dovršeného závěrečným citátem z chvalozpěvu Tomáše Akvinského *Chval, Sione, Spasitele*.

Jiří Beneš

Dennis Russell Davies a Gerfried Stocker, umělecký ředitel Ars Electronica, v Arezzo

---

Cori O’Lan pracuje od konce 80. let na hranici umění a technologie. Jeho poslední práce se zaměřuje na živé, počítačem generované vizualizace orchestrální a klavírní hudby.

Během dlouholeté spolupráce (od roku 2013) s Ars Electronica Futurelab a dirigentem Dennisem Russellem Daviesem vyvinul jedinečný styl „doprovodných vizualizací“, jenž vytváří vizuální interpretaci hudby v reálném čase, během její prezentace. V této doprovodné vizualizaci je každý jednotlivý grafický prvek odvozen přímo z akustického materiálu, tj. z kvalit znějící hudby, jak ji provádí umělecké těleso. Aby se toho dosáhlo, jsou jeho zvuky zachycovány mikrofony a transformovány počítačem do tisíců datových bodů, čerpajících z hudebních prvků – frekvence, výšky, hlasitosti a dynamiky. Těmito informacemi je zase ovládán grafický počítač, který vytváří, upravuje a animuje různé grafické prvky vytvářející vizualizaci. Živá povaha tohoto procesu zajišťuje přímé a hluboce expresivní spojení mezi hudebními a vizuálními zážitky.

S těmito vizuálními interpretacemi se O'LAN snaží vyhnout bezprostřednímu mechanickému překladu zvuku do obrazu. Místo toho usiluje vytvořit živou, organickou vizuální entitu, která má svou vlastní povahu a chování, přičemž čerpá z charakteristik hudby a současně „poslouchá“ hudbu a reaguje na ni, jak se hraje. Projekty vizuálních koncertů byly provedeny mimo jiné v New Yorku, Los Angeles, Tokiu, Ósace, Abú Dhabí, Bruselu a samozřejmě v Ars Electronica v Linci.

Gerfried Stocker, umělecký ředitel Ars Electronica, a Dennis Russell Davies při prohlídce fresek v Arezzu

K vizualizaci Obrázků z výstavy

K vizualizaci Fresek Piera della Francesca

K vizualizaci symfonie Malíř Mathis

O účinkujících

Kořeny brněnské filharmonie sahají do 70. let 19. století, kdy v Brně mladý Leoš Janáček usiloval o vznik českého symfonického orchestru. Dílo slavného skladatele 20. století je ostatně nejvýznamnější programovou položkou tělesa, které je považováno dodnes za jeho autentického interpreta.

Dnešní **Filharmonie Brno** vznikla v roce 1956 sloučením rozhlasového a krajského orchestru a od té doby patří svou velikostí i významem k české orchestrální špičce. Na svých turné provedla na tisíc koncertů v Evropě, ve Spojených státech, v Latinské Americe, na Dálném i na Blízkém východě. Je pravidelným hostem světových i českých festivalů, kde často spojuje umělecké síly s vynikajícím Českým filharmonickým sborem Brno.

Orchestr pravidelně natáčí pro Český rozhlas a Českou televizi a pro řadu nahrávacích firem (Supraphon, Sony Music, IMG Records, BMG, Channel 4). Dynamicky také rozvíjí zakázkové nahrávání pro globální klientelu v rámci Czech Orchestra Recordings.

Dějiny orchestru prošla řada českých a světových dirigentských osobností jako Břetislav Bakala, František Jílek, Petr Altrichter, Jiří Bělohávek, Sir Charles Mackerras, Jakub Hrůša nebo Tomáš Netopil. Od sezony 2018/2019 je šéfdirigentem a uměleckým ředitelem Dennis Russell Davies.

Filharmonie Brno je dnes nejen silným hráčem na poli symfonické hudby doma i v zahraničí, ale i předním organizátorem hudební sezony druhého českého města, aktivním festivalovým pořadatelem a kreativním lídrem orchestrální dramaturgie. Působí v neorenesančním Besedním domě, brněnském „Musikverein“ z dílny Theophila von Hansena z roku 1873 a těší se na nový moderní koncertní sál, který navrhuje tým architektů Tomasz Koniora a Petra Hrůši a akustika Yashihisa Toyoty.

Více na www.filharmonie-brno.cz.

© Andreas H. Bitesnich

Dennis Russell Davies (1944) se narodil ve městě Toledo v Ohiu a vystudoval proslulou newyorskou Juilliard School. Soustavně dirigoval začal jako hudební ředitel komorního orchestru v Saint Paulu v Minnesotě, byl také šéfdirigentem newyorského Orchestru amerických skladatelů a hudebním ředitelem Brooklynské filharmonie. Od roku 1980 trvale žije v Evropě, a to nejprve v Německu jako hudební ředitel Stuttgartské státní opery, šéfdirigent orchestru Beethovenhalle v Bonnu a hudební ředitel Bonnské opery a Beethovenova festivalu. Se Stuttgartským komorním orchestrem nasnímal jako jeho šéf na CD komplet 107 Haydnových symfonií.

Během následujícího trvalého pobytu v Rakousku byl (od roku 1997) profesorem dirigování na salcburském Mozartu a šéfdirigentem Symfonického orchestru Vídeňského rozhlasu, roku 2002 se stal (na patnáct let) šéfdirigentem Brucknerova orchestru a ředitelem opery Zemského divadla v Linci. S Brucknerovým orchestrem často vyjížděl na turné, pracoval na jeho kmenovém repertoáru (mj. natočil všechny Brucknerovy symfonie ve všech jejich verzích) a svým nápaditým dramaturgickým přístupem významně přispěl ke zvýšenému zájmu o koncerty tělesa. V letech 2009–2016 měl též úvazek šéfdirigenta symfonického orchestru v Basileji.

Hostoval u špičkových amerických orchestrů v Clevelandu, Filadelfii, Chicagu, San Francisku, Bostonu a New Yorku, v Japonsku spolupracoval se Symfonickým orchestrem Yomiuri Nippon; v Evropě dirigoval orchestrální špičky v Lipsku, Římě, Miláně, Madridu, Mnichově, Berlíně, Bamberku, Amsterdamu, Drážďanech a Petrohradě, operní představení řídil v prestižních operních domech v Bayreuthu, Chicagu, Hamburku, Houstonu, Lisabonu, Madridu, Paříži, Salcburku, Vídni, v tokijské opeře Nikikai a v newyorské Metropolitní opeře.

Mezinárodní kritika označuje Daviese za *odvážného interpreta klasického (!) repertoáru*, jež nezanedbává při svém poučeném zájmu o novou a nejnovější tvorbu, živěním trvalou spoluprací a osobními vztahy s význačnými soudobými tvůrci; mezi ně patří (nebo patřili) Luciano Berio, William Bolcom, John Cage, Manfred Trojahn, Philip Glass, Heinz Winbeck, Laurie Anderson, Philippe Manoury, Aaron Copland, Hans Werner Henze, Michael Nyman a Kurt Schwertsik. Jako dirigent nebo klavírista (nebo obojí současně) vydal Davies víc než 80 hojně oceňovaných snímků: kompletní symfonie Brucknerovy, Haydnovy, Honeggerovy a Glassovy, se svou ženou, klavíristkou Maki Namekawou, natočil mj. Beethovenova *Fidelia* a Mozartovu *Kouzelnou flétnu* v Zemlinského aranžmá pro čtyřruční klavír nebo Šostakovičovu *Čtvrtou symfonii* ve skladatelově úpravě pro dva klavíry.

V roce 2009 byl Dennis Russell Davies zvolen za člena Americké akademie umění a věd, v roce 2014 jej francouzské ministerstvo kultury jmenovalo komandérem Řádu umění a literatury a v roce 2017 obdržel od rakouské vlády Rakouský čestný kříž za vědu a umění I. stupně. Od září 2018 je šéfdirigentem a uměleckým ředitelem Filharmonie Brno.

Více na www.rbartists.at a www.dennisrusselldavies.com.

Zveme vás na

Airelle Besson & Lionel Suarez, 5. ab. koncert cyklu Jazz and World v Besedním domě 17. 3. 2020 v 19:30: autorské melodie; Airelle Besson – trubka, Lionel Suarez – akordeon

Jupiter a Nedokončená, 5. ab. koncert Filharmonie doma I v Besedním domě 18., 19. a 20. 3. 2020 v 19:30: **Schubert** Symfonie h moll „Nedokončená“, **Schumann** Introdukce a Allegro appassionato, **Mozart** Symfonie č. 41 C dur „Jupiter“; dirigent a sólista Stefan Veselka – klavír

Sólo pro bicí, 4. ab. koncert Rodinného abonmá v Besední domě 21. 3. 2020 v 10:30; moderátor Ondřej En.dru Havlík, scénář a režie Rudolf Chudoba, bicisté Filharmonie Brno, Percussion Ensemble JAMU

Od Baltu k Rýnu, 3. ab. koncert Filharmonie doma II v Besedním domě 26. a 27. 3. 2020 v 19:30: **Erkki-Sven Tüür** Phantasma, **Vasks** Koncert pro anglický roh a orchestr, **Schumann** Symfonie č. 3 Es dur „Rýnská“; Dominik Wollenweber – anglický roh, Filharmonie Brno, dirigent Christian Reif. Beseda ke koncertu se koná od 18:15 h v ředitelském salonku.

Jarní koncert Kantilény v Besedním domě 29. 3. 2020 v 17:00: **Eben**, **Slimáček**, **Kohoutek**, **Hradecký**, **Martinů**, **Dvořák**, **Hanuš**, **Král**, **Kříčka**, **Bárta**, **Janáček**; Magdalenka, Kantilénka a Kantiléna, řídí Veronika Novosádová, Michal Jančík a Jakub Klecker, spoluúčinkují Marek Pařa – klavír a Irena Hůrková – housle

Tajemství skladatele, 5. ab. koncert Rodinného abonmá v Besedním domě 25. 4. 2020 v 10:30; moderátor Ondřej En.dru Havlík, skladatel Vít Zouhar, scénář a režie Rudolf Chudoba, Filharmonie Brno, dirigent Robert Kružík

---

Prodej vstupenek

- on-line: www.filharmonie-brno.cz
- v předprodeji Filharmonie Brno, Besední ulice, 602 00 Brno
☎ +420 539 092 811
info@filharmonie-brno.cz
PO–PÁ 13:00–19:00 h
- v předprodeji Domu pánů z Lipé, nám. Svobody 17, 602 00 Brno
PO–PÁ 8:00–18:30 h
- ¾ hodiny před koncertem v místě jeho konání

Prosíme posluchače, aby zaujali svá místa včas, vypnuli mobilní telefony a během koncertu nefotografovali. Po jeho začátku není vstup do sálu umožněn. Změna programu a účinkujících vyhrazena!

Partner Filharmonie Brno

Za podporu a spolupráci děkujeme

Vydala Filharmonie Brno v roce 2020 nákladem 850 výtisků
texty Jiří Beneš

motiv na obálce je inspirovaný stropní malbou ze zásálí Besedního domu, která představuje páva s květinami

foto archiv Filharmonie Brno, není-li uvedeno jinak

produkce Printeco s.r.o.

redakční uzávěrka 61312020

Notový materiál pro provedení skladeb Martinů a Hindemitha poskytlo hudební nakladatelství Bärenreiter Praha.

Filharmonie Brno, příspěvková organizace
Komenského náměstí 534/8, 602 00 Brno, ☎ +420 539 092 801
www.filharmonie-brno.cz, www.salprobrno.cz

Jihomoravský kraj

Statutární město Brno finančně podporuje Filharmonii Brno.
Vybrané koncerty se konají za finanční podpory Jihomoravského kraje a Ministerstva kultury ČR.

www.filharmonie-brno.cz
www.salprobrno.cz

